

RAHAN TAKIA

Työ merkitsee suomalaisille ensisijaisesti ansioita

Työ merkitsee suomalaisille rahaa, mutta myös yhteiskunnallista velvollisuutta, itsensä kehittämistä sekä yhteisöllisyyttä.

Verrattuna edelliseen, yhdeksän vuotta sitten tehtyyn kyselyyn, suomalaiset kokevat nyt aiempaa vahvemmin työn tekemisen ihmisen velvollisuudeksi.

Työn merkitykset vaihtelevat väestöryhmien välillä. Akateemisesti koulutetuille työn merkitykset ovat kaikkein monipuolisimmat. Vähemmän koulutetuille työ merkitsee useammin puhtaasti ansaintaa.

Suomalaisen työelämän laatu on vähintäänkin hyvä. Vähän koulutetut ja erityisesti kokonaan ilman koulutusta olevat kuitenkin kokevat työelämän selvästi kuormittavampana kuin muut ryhmät.

Ikääntyneemmät sukupolvet ovat asenteiltaan nuorempia työkeskeisempiä. Vertailu vuoden 2010 tuloksiin viittaa siihen, etteivät nuoremmat sukupolvet välttämättä koskaan omaksu vanhempiensa suhdetta työhön.

- ◆ Kahdelle kolmesta (65 %) työ merkitsee paljolti keinoa rahoittaa vapaa-ajan aktiviteetteja.
- ◆ 55 prosenttia pitää työtä yhteiskunnallisena velvollisuutenaan, ja lähes yhtä monelle (53 %) työ tarkoittaa mahdollisuutta kehittää itseään.
- ◆ Työn merkityksellisyys kasvaa iän myötä ja erityisesti 50 ikävuoden jälkeen. Nuorimmille ikäryhmille työ merkitsee ennen muuta keinoa ansaita rahaa.
- ◆ Kokonaan ilman ammatillista koulutusta olevien osalta havaintaan merkkejä paitsi työn merkitysten ohenemisesta, myös selvästi muita ryhmiä heikommasta työhyvinvoinnista.

Työn merkityksistä suomalaisille tärkein on raha. Peräti kahdelle kolmesta (65 %) työ merkitsee keinoa rahoittaa muita, ansio-työtä kiinnostavampia aktiviteetteja. Lähes puolelle (47 %) työ merkitsee vain keinoa toimeentulon hankkimiseksi.

Asia selviää EVAn Arvo- ja asennetutkimuksesta, jossa työn merkityksiä kansalaisille kartoitettiin seurantaväittämällä sekä viisitoistakohtaisella kysymyssarjalla, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitä ansiotyön eri ulottuvuudet merkitsevät heille henkilökohtaisesti.

Kysymyssarjaan annetut vastaukset (Kuvio 1) kertovat, millaisia merkityksiä, motiiveja, kokemuksia ja arvoja suomalaiset nykyisin liittävät omaan työhönsä. Tulostarkastelussa keskitytään ”hyvin suuressa määrin” ja ”paljolti” -vastauksiin, koska useimmilla vaihtoehdoilla on vastajille ainakin jossakin määrin merkitystä. Jos myös ”jossakin määrin” -vastaukset huomioidaan, esimerkiksi 90 prosenttia suomalaisista vastaa työn merkitsevän ”keinoa rahoittaa muita aktiviteetteja, joista on todella kiinnostunut”.

Tuloslistan kärkeen nousee neljä tekijää: *raha*, yhteiskunnallinen *velvollisuus*, itsensä *kehittäminen* sekä *yhteisöllisyys*.

Rahan merkitystä työn tekemiselle kuvaa myös se, että vain 22 prosenttia kävisi töissä, vaikka ei rahaa tarvitsisi. Kaksinkertainen osuus (44 %) ei innostuisi työn tekemisestä, jos rahaa olisi muutoin riittävästi.

Työssä ei kuitenkaan ole kyse pelkästään rahasta. Jos työtä tarkastellaan ”pelkkänä liikesuhteena, jossa työnantaja ostaa työni ja minä myyn”, vajaa neljännes (23 %) allekirjoittaa sen omalla kohdallaan. Paljon useampi (41 %) torjuu kuvauksen.

Vapaa-aikakin kiinnostaa

Rahan merkitystä työsuhteelle kuvaa myös seurantakysymys siitä, kuinka valmis työntekijä on vaihtamaan palkkaa vapaa-aikaan. Suomalaisen näemykset vapaa-ajan suhteen jakaantuvat kahtia.

44 prosenttia ilmoittaa olevansa valmis tinkimään palkastaan, mikäli työaika lyhennettäisiin ja vapaa-aika lisääntyisi (Kuvio 2). Ehdotelman torjuu reilu kolmannes (35 %). Halukkuus vaihtokauppaan on laskenut vuoden takaisesta, mutta on edelleen hieppan pitkän aikavälin keskiarvoa suurempaa.

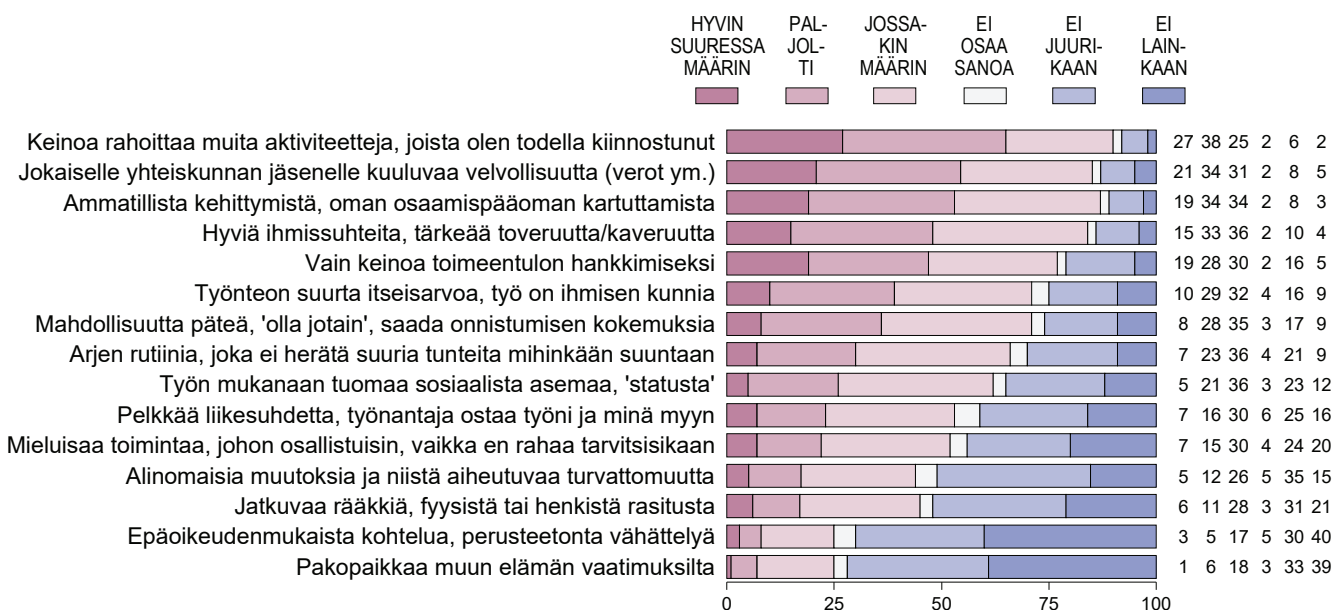
Suurinta valmius vaihtaa palkkaa vapaa-aikaan on niillä, jotka eivät käy ansiotöissä (ks. tulosten erittely erillisessä kuvioliitteessä).¹

Eniten valmiutta vaihtaa rahaa aikaan nimittäin ilmaisevat työttömät (62 %), ja myös opiskelijoiden (52 %) parissa ajatus on suosittu. Töissä käyvästä vastaaviin lukemiin pääsevät vain ylemmät toimihenkilöt (52 %).

Ikäryhmistä erottuvat ruuhkavuosia elävät 26–35 vuotiaat (56 %). Tinkimishalukkuus vähe-

Eniten kiinnostusta vapaa-aikaan on niillä, jotka eivät käy töissä.

KUVIO 1. Mitä ansiotyö merkitsee itselle henkilökohtaisesti (%)

nee siirryttäessä vanhempiin ikäluokkiin ja vastaavasti kasvaa selvästi koulutustason noustessa.

Puolueiden kannattajaryhmistä erottuvat erityisesti vihreitä äänestävät, joista jopa 62 prosenttia tinkisi palkastaan saadakseen enemmän vapaa-aikaa.

Ennen oltiin työkeskeisempiä kuin nykyään.

Näyttää siltä, että suomalaisten tärkeimmät elämänsisällöt löytyvät töiden ulkopuolelta. 41 prosenttia suomalaisista ajattelee, että työ on tärkein osa ihmisen elämänsisällötään. Toisella kannalla on suurempi joukko (48 %). Edellisiin mittauskertoihin verrattuna asenteissa on tapahtunut siirtymä kohti vähemmän työkeskeistä asennoitumista (Kuvio 3).

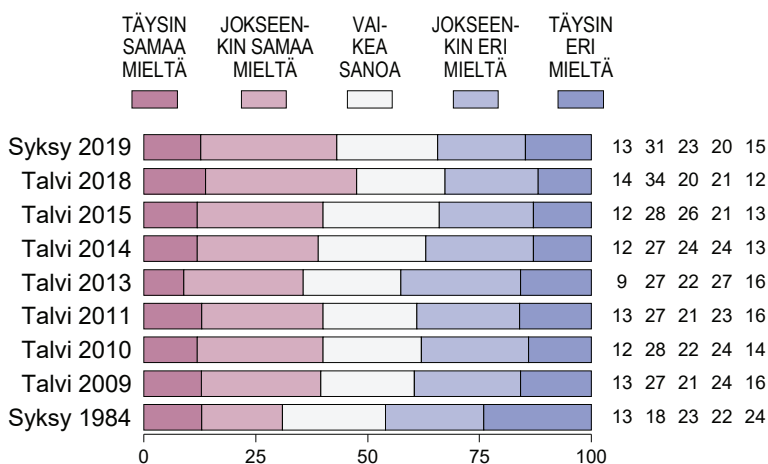
Suomalaisten käsitys työn merkityksestä elämänsisällönä on muuttumassa nuorempien, edeltäjiään paremmin koulutettujen ikäluokkien myötä (ks. kuvioliite). Kyse on mahdollisesti niin sanotusta ikäkohorttimuutoksesta, jossa uudella tavalla asennoituvien ikäryhmät korvaavat vähitellen vanhalla tavalla asennoituvat.

Tästä antaa viitteitä se, että työn tärkeys elämänsisällönä kasvaa asteittain iän myötä siten, että vanhimpien ja nuorimpien ikäryhmien näkemykset muodostuvat lähes toistensa käänteiskuviksi. Vuoden 2010 EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa vanhimpien – ja nyt jo kyselyn kohde-ryhmästä poistuneiden – ikäryhmien kannat olivat selvästi työkeskeisempiä, kuin heidät nyt korvanneiden ikäryhmien asenteet, jotka puolestaan ovat säilyneet käytännössä entisellään vuodesta 2010.²

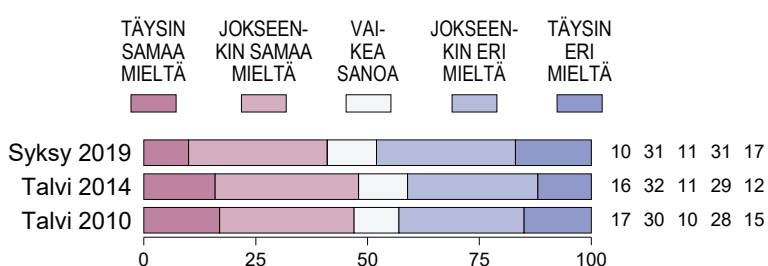
Työ on entistä enemmän velvollisuus

Kaikki ei ole muuttumassa. Toiseksi merkityksellimmäksi asiaksi suomalaiset nostavat perinteisen työn etiikan ydinkäsitteen: velvollisuuden. Enemmistölle (55 %) työ merkitsee jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle kuuluvaa velvollisuutta. Huomionarvoista on se, että vähintään jokseenkin merkitykselliseksi velvollisuuden työntekoon kokee 86 prosenttia suomalaisista. Yhteiskunnassa on siis laaja yksimielisyys siitä, että kansalaisen on osallistut-

KUVIO 2. "Olisin valmis tinkimään palkastani, mikäli työaikaa lyhennettäisiin ja saisin enemmän vapaa-aikaa" (%)

KUVIO 3. "Työ on tärkein osa ihmisen elämänsisällötään" (%)

TYÖELÄMÄN LAADUN PARADOKSI

Työelämän laatu on kysymys, josta mielipidekyselyissä saadaan usein ristiriitaisia tuloksia. Laadusta saatu kuva on ilmeisen herkkä kyselyssä käytetylle kysymysmuodolle. Esimerkiksi kiireestä ja työelämän kuormittavuudesta piirretty helposti hälyttävä kuva, kun siitä kysytään yleisellä tasolla. Kun kysymys koskee vastaajan itsensä kokemuksia, tyytyväisyys omaan työhön on usein yhtä laajaa kuin huolikin.

Ilmiö on tuttu muun muassa onnellisuutta koskevista kyselytutkimuksista. Näissä on havaittu, että yksilöiden oma tilannettaan koskevat arviot ovat useimmiten myönteisempiä kuin käsitykset siitä, miten asioiden nähdään olevan yleisesti tai muiden kohdalla.^a

Omalla kohdalla arviot ovat siis helposti optimistisesti latautuneita. Yleisen kokemuksen kohdalla saat-

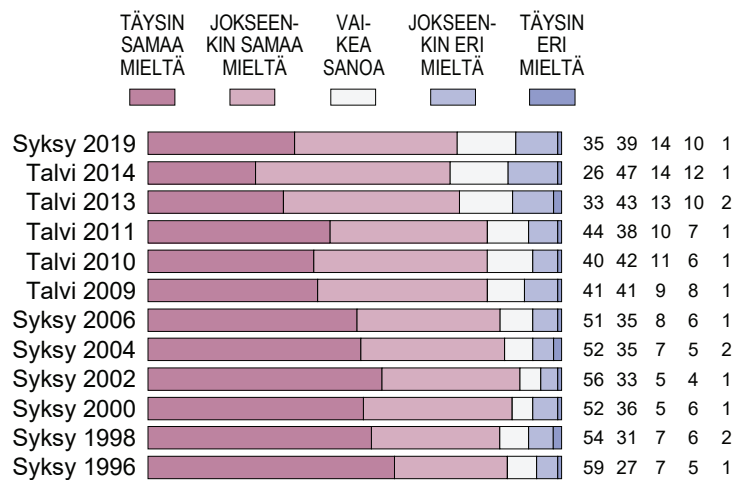
taa taas painottua pessimismi ja kriittisyys. Sama on havaittu myös EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa – tälläkin kertaa.

Jopa kolme neljästä (74 %) ajattelee, että suomalaisilla työpaikoilla työskennellään nykyisin ylikierroksilla ja niin kovan paineen alla, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun (Kuvio 4a). Toista mieltä on vain yksi kymmenestä (11 %). Tämänkertaisessa mitauksessa vastausten aikasarjassa näkyvä työelämäahdistuksen lievenemisen trendi pysähtyy.

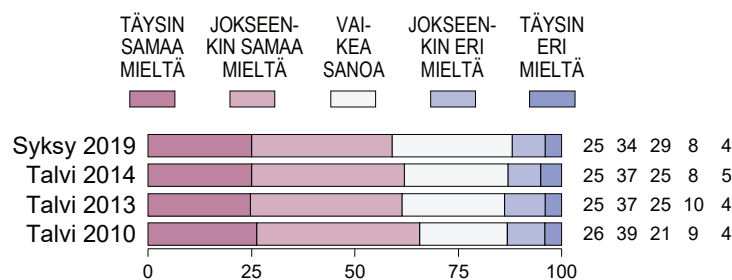
Käsitys työelämän liiallisesta kuormittavuudesta jaetaan laajalti kaikissa väestöryhmissä. Merkittävimmät asenne-erot nähdään miesten (66 % yhtyy väittämään) ja naisten (83 %) välillä sekä puolueiden kannattajaryhmien kesken siten, että RKP:tä (49 %), kokoomusta (58 %), perussuomalaisia (67 %) ja keskustaa (69 %)

KUVIO 4. Suhtautuminen työelämän laatua koskeviin väittämiin

a. ”Suomalaisilla työpaikoilla työskennellään nykyisin ylikierroksilla ja niin kovan paineen alla, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun” (%)

b. ”Olen tyytyväinen työhöni nykyisen työnantajani palveluksessa” (%)

^a Ilmiö on läheistä sukua yhteiskuntatieteissä havaituille arviointiharhoille, joita ovat muun muassa yliuottamus (overconfidence) sekä optimistinen/pessimistinen harha (optimistic/pessimistic bias).

äänestävät näkevät työelämän muita vähemmän kielteisessä valossa (ks. kuvioliite).

Samaan aikaan kuitenkin kuusi kymmenestä (59 %) ilmoittaa olevansa tyytyväinen työhönsä nykyisen työnantajansa palveluksessa. Tyytymättömiksi ilmoittautuu vain reilu kymmenesosa (12 %, Kuvio 4b).

Vaikka tyytyväisyyttä liputtavien osuus onkin hieman laskenut aiemmasta, kyse näyttäisi olevan pikemmin työhön osallistumisen kuin tyytyväisyyden laskusta: työssä olevista (joita kysymys varsinaisesti koskee) yli seitsemän kymmenestä (72 %) ilmoittaa olevansa tyytyväinen ja 13 prosenttia tyytymätön omaan työhönsä (Kuvio 4c).

Työelämän laadunmittauksen paradoksi näyttää siis toistuvan jälleen kerran: valtaosa pitää työelämää yleisesti ottaen aivan liian paineisena, mutta on samalla omalla kohdallaan työhönsä tyytyväinen.

KOULUTTAMATTOMAT KOKEVAT EPÄOIKEUDENMUKAISUUTTA

Hätä ei kuitenkaan ole tämän näköinen. Työn merkityksistä esitetyllä kysymyslistalla (Kuvio 1 edellä) tyytymättömyyttä ja ahdinkoa ilmentävät työn merkitykset sijoittuvat listan loppupäähän. Tarkastelemalla niihin annettuja vastauksia kuva työelämän laadusta ja työhyvinvoinnin ongelmista tarkentuu.

Alle yksi kymmenestä (8 %) ilmoittaa, että työ merkitsee itselle paljolti epäoikeudenmukaista kohtelua tai perusteetonta vähättelyä. Jos huomioon otetaan ne, joille työ merkitsee tätä ainakin jossain määrin, kasvaa osuus neljäsosaan (25 %).

Väestöryhmittäinen erittely kertoo, että kokemukset epäoikeudenmukaisesta kohtelusta jakautuvat tasaisesti eri väestöryhmien kesken. Merkkejä ”rakenteellisista” epäoikeudenmukaisuuksista (esimerkiksi sukupuolten välillä) ei juuri havaita. Yksi ryhmä muodostaa kuitenkin poikkeuksen. Ylivoimaisesti useimmin epäoikeudenmukaisuuden tai vähättelyn kohteeksi joutuvat vähän koulutetut; aivan erityisesti vailla ammatillista koulutusta olevat, joista enemmistö (53 %) tunnistaa näitä kohdallaan ainakin jossain määrin.

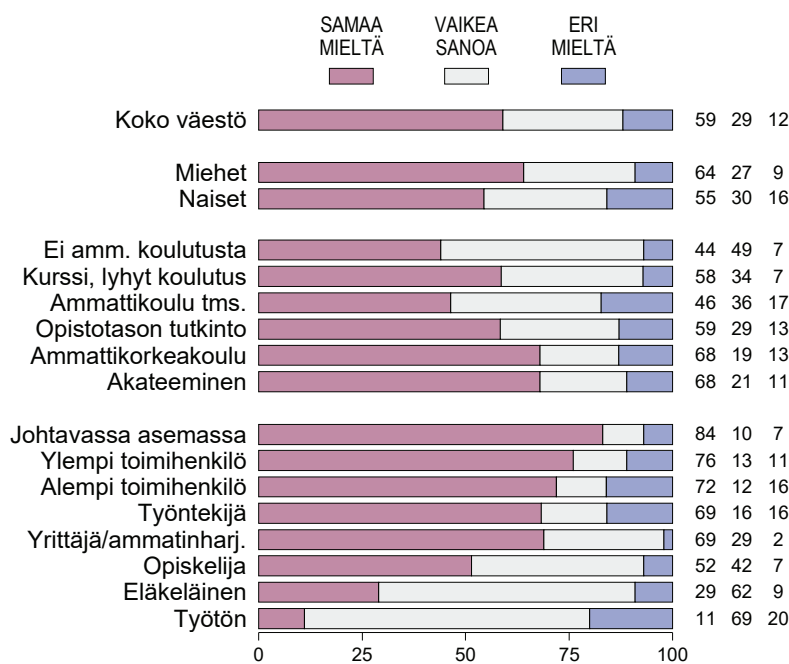
17 prosentille työ merkitsee alinomaisia muutoksia ja niistä aiheutuvaa turvattomuutta. Useimmin näistä ilmoittavat kärsivänsä ikääntyneet, vähemmän koulutetut työntekijät ja toimihenkilöt. Yhtä monelle (17 %) työ merkitsee paljolti jatkuvaa rääkkiä ja liiallista rasitusta.

Kun mukaan lasketaan ”jossakin määrin” -osuudet, muutoksista aiheutuvaa turvattomuutta tai liiallista rasitusta kokevien osuus kasvaa yli 40 prosenttiin. Vastaavasti noin joka toinen ei raportoi kohdallaan turvattomuutta (50 %) tai liiallista rasitusta (52 %).

Jos suomalaisen työelämän laatua mitataan epäkohtien ilmenemisen mukaan, ei tilanne näytä erityisen huonolta. Epäoikeudenmukaisuuden ja vähättelyn kaltaiset syrjinnän kokemukset ovat harvinaisia. Työelämästä vaikeasti kokonaan poistettavissa olevat murheet – kuten epäjatkuukista johtuva turvattomuus tai työn rasittavuus – näyttävät olevan tyydyttävästi aisoissa.^b

Vähän koulutettujen ja erityisesti kokonaan ilman koulutusta olevien kohdalla työelämän laatu näyttäisi kuitenkin muuttumisen merkkejä. Siksi työelämän merkityksiä on syytä eritellä vielä tarkemmin väestöryhmittäin (ks. ss. 7–11).

c. ”Olen tyytyväinen työhöni nykyisen työnantajani palveluksessa” (%)

^b Samaa viestiä kertoo myös esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön Työolobarometri, jonka mukaan työelämän laatu on pysynyt viimeisten viiden toista vuoden ajan melko hyvällä tasolla, ks. Lyly-Yrjänäinen (2019).

tava yhteiskunnan ylläpitoon omalla panoksellaan ja verotuksen kautta.

Vielä yhdeksän vuotta sitten velvollisuus jäi selvästi alemmaksi suomalaisten työn merkityksiä kuvaavalla listalla (ks. erillinen laatikko analyysin lopussa). Päätymässä olevan vuosikymmenen aikana julkisen talouden kestävyysvajeen uhka,

työllisyysasteen noston tärkeys ja joutenolon tuomittavuus on iskostettu kansalliseen tajuntaan ilmeisen perusteellisesti.

Joutenolon tuomittavuus on iskostettu suomalaisiin.

Kyse ei ole pelkästään velvollisuudentunnosta yhteiskuntaa kohtaan. Liki neljälle kymmenestä (39 %) työ merkitsee ”työnteon suurta itseisarvoa, työ on ihmisen kunnia”. Varsin monen mielestä työ

on siis itsessään arvokasta. Protestanttisen etiikan hengessä: Työ kiittää tekijäänsä ja sen tekeminen on sekä etuoikeus että velvollisuus.

Ajatus työstä ihmisen kunniana jaetaan melko laajalti kaikissa väestöryhmissä. Vaikka ajatus onkin selvästi suosittu ikääntyneempien ikäryhmien parissa, ei sitä aivan torjuta nuorimpienkaan kansalaisten parissa (ks. kuvioliite).

Asiaa voi peilata myös siltä kannalta, miten suomalaiset suhtautuvat vailla työtä olemiseen.

Neljä kymmenestä (40 %) katsoo, ettei työttömänä olo ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu. Hieman suurempi osuus (45 %) on asiasta eri mieltä (Kuvio 5). Kannat asiaan eivät ole liikahaneet lainkaan yhdeksässä vuodessa.

Mielipide-erot ovat paikoitellen suuret. Näkemysten ääripäät löytyvät työttömistä ja johtavassa asemassa olevista. Näistä ensin mainitut (76 %) eivät näe työttömänä olemisessa periaatteellista pulmaa, kun taas jälkimmäiset (69 %) näkevät. Asenteet työttömänä olemista kohtaan muuttuvat säännönmukaisesti kielteisemmiksi koulutustason ja sosioekonomisen aseman noustessa (ks. kuvioliite).

Avaimet omissa käsissä

Kolmanneksi työn merkitysten listalla suomalaiset nostavat itsensä kehittämisen. Hieman yli joka toiselle (53 %) työ merkitsee ammatillista kehittymistä ja oman osaamispääoman kartuttamista. Itsensä kehittäminen on kytköksissä yksilön statukseen, mutta silti selvästi harvempi kokee työn merkitsevän ”mahdollisuutta päteä, saada onnistumisen kokemuksia ja olla jotain”. Tätä mieltä on 36 prosenttia suomalaisista.

Status ei ole suomalaiselle niin tärkeää.

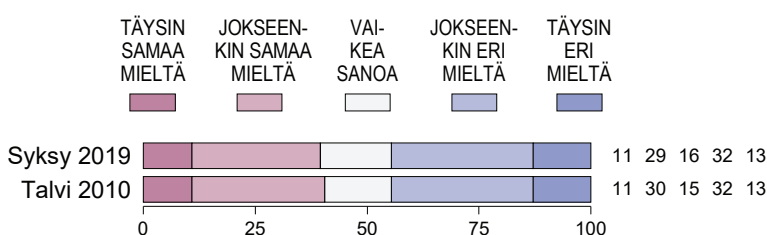
Pätevöityminen työssä on ensisijaista suhteessa titteleihin ja asemaan, joiden merkitykseen suhtaudutaan melko penseästi. Status ei ole suomalaiselle niin tärkeää. Reilulle neljännekselle (26 %) olennainen työn merkitys on sen mukanaan tuoma sosiaalinen asema ja status, mutta selvästi suurempi osuus (35 %) ei siitä piittaa.

Sitä vastoin suomalaiset antavat paljon merkitystä työhön liittyvälle yhteisöllisyydelle. Noin joka toiselle (48 %) työ merkitsee hyviä ihmissuhteita ja ystävyyttä.

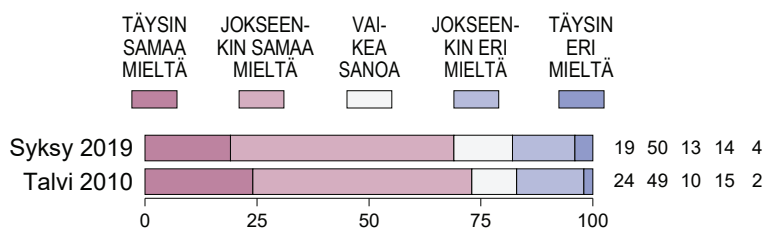
Huolimatta pyrkimyksestä yhteisöllisyyteen, suomalaisten enemmistön mielestä menestyksen avaimet ovat lopulta kunkin omassa kädessä. Seitsemän kymmenestä (69 %) uskoo, että työssä menestyminen on pitkälti itsestä ja omasta asenteesta kiinni (Kuvio 6). Toista mieltä on kaksi kymmenestä (18 %).

”Jokainen on oman onnensa seppä” -ajattelu puhuttelee vahvimmin porvaripuolueita äänestäviä, johtavassa asemassa olevia ja yrittäjiä sekä vanhimpia väestönosia. Muissakaan ryhmissä teesiä ei torjuta, jos kohta ajatus puhuttelee astetta vähemmän. Vain kahden väestöryhmän, vasemmistoliiton äänestäjien ja työttömien, enemmistö ei yhdy väittämään (ks. kuvioliite).

KUVIO 5. ”Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu” (%)

KUVIO 6. ”Työssä menestyminen on pitkälti itsestä ja omasta asenteesta kiinni” (%)

Meritokraattien irtiotto

Työn merkitys näyttäisi vaihtelevan melko suuresti eri väestöryhmien välillä. Joillekin väestöryhmille työn merkitykset ovat paljon moninaisemmat ja rikkaammat kuin toisille. Vastaavasti siinä missä suurin osa suomalaisista ei koe työn merkitsevän negatiivisia kokemuksia, yksittäisillä väestöryhmillä nämä ikävät kokemukset saattavat korostua.

Väestöryhmittäisiä eroja suhtautumisessa työn eri merkityksiin saadaan pelkkää väestöryhmittäistä erittelyä paremmin esiin faktorianalyysillä. Se pelkistää viisitoistakohtaisen kysymyssarjan vastausten pohjalta kolmeksi muuttujaksi (Taulukko 1).

Näistä ensimmäinen voidaan nimetä työn *merkityksellisyydeksi*, koska siihen jäsenyvät kaikki työntekoon liittyvät ei-rahalliset myönteiset merkitykset. Toiseen ulottuvuuteen hakeutuvat kaikki kysytyt työhyvinvointia uhkaavat asiat. Tämä ulottuvuus voidaan nimetä *kuormittavuudeksi*. Kolmannen ulottuvuuteen latautuu yksinomaan toimeentuloon ja työstä saatavaan rahalliseen korvaukseen liittyviä merkitystekijöitä, ja sitä voidaan kutsua *ansaintakeskeisyydeksi*.

Ensimmäisen ja kolmannen ulottuvuuden toisiinsa suhteuttava kartta kertoo, missä määrin yhtäältä työn merkityksellisyys ja toisaalta silkkä ansainta määrittävät eri väestöryhmien suhtautumista työhön (Kuvio 7).

TAULUKKO 1. Työn merkitysten perusulottuvuudet: muuttujat ja niiden faktorilataukset*

	”Merkityksellisyys”	”Kuormittavuus”	”Ansaintakeskeisyys”
Työnteon suurta itseisarvoa, työ on ihmisen kunnia	0,734		
Työn mukanaan tuomaa sosiaalista asemaa, 'statusta'	0,726		
Mahdollisuutta päteä, 'olla jotain', saada onnistumisen kokemuksia	0,672		
Ammatillista kehittymistä, oman osaamispääoman kehittymistä	0,641		
Jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle kuuluvaa velvollisuutta	0,605		
Hyviä ihmissuhteita, tärkeää toveruutta/kaveruutta	0,583		
Mieluisaa toimintaa, johon osallisuisin, vaikka en rahaa tarvitsisikaan	0,514		-0,452
Pakopaikkaa muun elämän vaatimuksilta	0,441		
Epäoikeudenmukaista kohtelua, perusteetonta vähättelyä		0,811	
Jatkuvaa rääkkiä, fyysistä tai henkistä rasitusta		0,789	
Alinomaisia muutoksia ja niistä aiheutuvaa turvattomuutta		0,761	
Vain keinoa toimeentulon hankkimiseksi			0,710
Arjen rutiinia, joka ei herätä suuria tunteita mihinkään suuntaan			0,639
Keinoa rahoittaa muita aktiviteetteja josta olen todella kiinnostunut			0,636
Pelkkää liikesuhdetta, työnantaja ostaa työni ja minä myyn			0,594

* Mitä suuremman latauksen muuttuja saa, sitä enemmän se selittää kyseisen faktorin vaihtelua.

Työelämä ei näyttäytyä samanlaisena kaikille. Ansiotyö näyttäytyy selvästi merkityksellisimpänä parhaassa sosioekonomisessa asemassa oleville ja korkeakoulutetuille. Kyseessä näyttäisi olevan eräänlainen ”merito-kraattien irtiotto”: koulutus ja osaaminen antavat yksilöille mahdollisuuden paitsi parempiin ansioihin, myös merkityksiltään selvästi rikkaampaan työelämään.

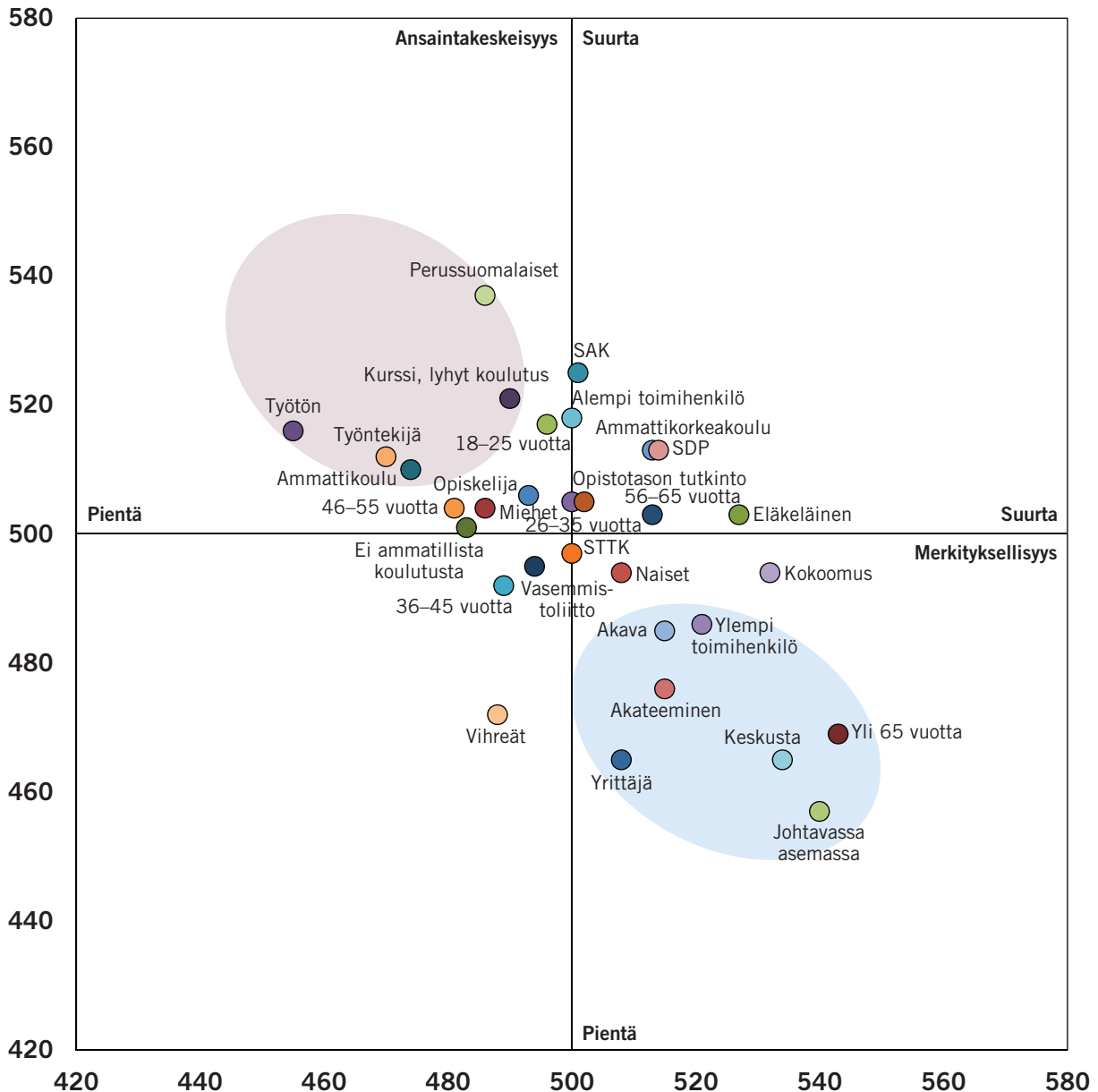
Koulutus antaa mahdollisuuden rikkaampaan työelämään.

Tosin karttaa tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että ryhmien sijaintipisteet eivät kerro niinkään absoluuttisista asenteista, vaan kuvaavat ryhmien asennoitumisen suhteellisia

eroja toisiinsa nähden. Kartan keskipiste ilmaisee väestön keskimääräistä asennoitumista, jossa sekä ansaintakeskeisyys että merkityksellisyys ovat melko voimakkaita.

Kartan vasempaan yläruutuun sijoittuville ryhmille on ominaista työn korostunut ansaintakeskeisyys ja keskimääräistä vähäisempi merkityksellisyys. Selkeimmin tässä kentässä erottuvat perussuomalaisten kannattajat vahvalla ansaintakeskeisyydellään. Muutoin lohkoa asuttaa kaksi laajempaa ryhmää: työntekijäasemassa olevat vähemmän koulutetut miehet sekä nuoret 18–25-vuotiaat, joista osa tekee töitä opintojensa ohessa.

KUVIO 7. Mitä työ merkitsee itselle: Työn merkityksellisyys vs. Ansaintakeskeisyys
(faktoripistemääräkeskiarvot, akselien leikkauspiste = koko väestö keskimäärin)

Alaoikealta löytyy arvostuksiltaan vastakkainen ruutu, jossa ominaista on työn merkityksellisuuden korostuminen ja keskimääräistä vähäisempi ansaintakeskeisyys. Tähän sijoittuvat johtavassa asemassa olevat, yrittäjät sekä ylempät toimihenkilöt. Tässä lohossa toimivilla on usein akateeminen koulutus, ja ruutuun sijoittuvat myös molempien suurten porvaripuolueiden keskustan ja kokoomuksen kannattajat.

Kartan kaksi muuta ruutua edustavat eräänlaisia välityyppejä ja ne jäävätkin edellisiä tyhjemmiksi. Oikeassa yläruudussa, jossa sekä ansaintakeskeisyys että merkityksellisyys ovat keskimää-

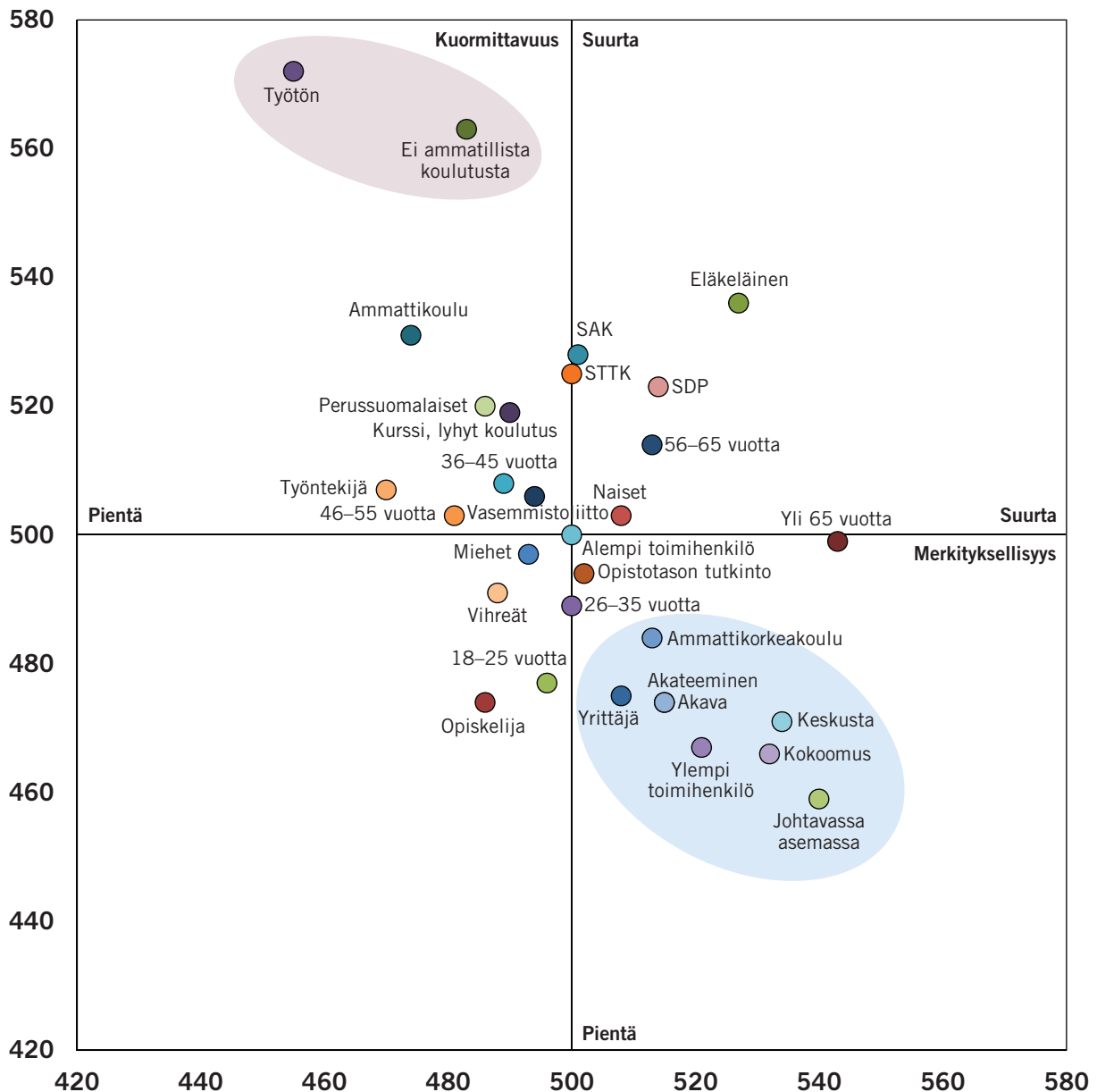
räistä suurempia, erottuvat lähinnä SDP:tä äänestävät sekä ammattikorkeakoulun käyneet.

Vasemmassa alaruudussa sekä ansaintahakuisuus että työn merkityksellisyys ovat keskimääräisiä vähäisempiä ja selvimmin siihen asemoituvat vihreitä äänestävät. Ruudusta löytyvät kuitenkin myös – hieman yllättäen – parhaassa työssä olevat 36–45-vuotiaat.

Usein esitetään, että työn merkitys on tärkeämpää nuorille sukupolville kuin heidän vanhemmilleen ja isovanhemmilleen. Tulosten antama tuki tälle jää heiveröiseksi.

Työ ei ole nuorille erityisen merkityksellistä.

KUVIO 8. Mitä työ merkitsee itselle: Työn merkityksellisyys vs. Kuormittavuus
(faktoripistemääräkeskiarvot, akselien leikkauspiste = koko väestö keskimäärin)

Kyselyn tutkimuksen kaksi nuorinta ikäryhmää (18–25- ja 26–35-vuotiaat) saavat kyllä seuraavia ikäryhmiä (36–45- ja 46–55-vuotiaat) hieman korkeammat merkityslukemat, mutta työn merkityksellisyys näyttäisi kasvavan näkyvästi vasta myöhäisessä keski-ikässä, yli 56-vuotiaiden keskuudessa. Huippunsa työn merkityksellisyys saavuttaa – paradoksaalista kyllä – kun työtä ei enää ole, eli yli 65-vuotiaiden parissa.

Merkitys suojaa uupumiselta

Parempi sosioekonominen asema töissä tarkoittaa parempien tulojen ohella myös rikkaampaa työn merkitystä. Tie parempaan sosioekonomiseen asemaan kulkee koulutuksen kautta.

Työ näyttää nurjat puolensa useimmin niille, joille työ merkitsee vähemmän. Tämä nähdään kartasta, kun sen pystyakselille sijoitetaan työn ansaintakeskeisyyden sijaan työn kuormittavuuden ulottuvuus (Kuvio 8).

Kartan yläosaan sijoittuvat väestöryhmät, joiden kohdalla koettu työelämän kuormittavuus on keskimääräistä suurempaa. Suurin osa näistä ryhmistä sijoittuu vasempaan yläruutuun, eli alueelle, jossa myös työn merkityksellisyys on keskimääräistä alhaisempaa. Ruudussa ovat muun muassa vähemmän koulutetut työntekijät sekä kaksi keskimäistä ikäryhmää (36–45- ja 46–55-vuotiaat). Aivan omille lukemilleen nousevat työttömät ja kokonaan ilman ammatillista koulutusta olevat.

Oikealle alas, eli ruutuun, jossa työn merkitys on suurempaa ja kuormittavuus vastaavasti vähäisempää, sijoittuvat parhaiten koulutettujen sekä parhaimmassa sosioekonomisessa asemassa olevien ryhmät. Työn merkityksellisyys ja alhaisempi kuormittavuus siis korreloivat ja jakolinjan määrittelee jälleen koulutus ja sosioekonominen asema.

Kaksi muuta ruutua jäävät tässäkin kartassa tyhjemmiksi. Vasemmalle alas jäävät ryhmät ovat ainoat, joiden kohdalla keskimääräistä alhaisempi työn merkityksellisyys ei johda suurempaan kuormittavuuteen. Yhteinen nimittäjä näille ryhmille on nuoruus.

Oikealle ylös sijoittuvia yhdistää taas muita korkeampi ikä. Ruudussa erottuu kolme ryhmää: eläkeläiset, SDP:tä äänestävät sekä 56–65-vuotiaat. Näiden ryhmien käsityksen mukaan työn merkityksellisyys ja kuormittavuus eivät sulje toisiaan pois, vaan ne kulkevat käsi kädessä.

VIITTEET

- 1 Kaikki tulokset löytyvät myös EVAn Arvo- ja asennetutkimusten tietokanta Arvopankista: www.eva.fi/arvopankki
- 2 Ks. Haavisto (2010), ss. 25–27.

LÄHTEET

- Haavisto, I. (2010). Työelämän kulttuurivallankumous, EVAn arvo- ja asennetutkimus 2010, Taloustieto.
- Lyly-Yrjänäinen, M. (2019). Työolobarometri 2018, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:51, Työ- ja elinkeinoministeriö.

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 036 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 9.10.–22.10.2019. Vastajat edustavat koko maan 18–70-vuotiasta väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internet-paneelilla ja painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin on tehnyt Yhdyskuntatutkimus Oy, joka on laatinut myös tulosgrafiikan. Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984. Kaikkiin tuloksiin voi tutustua osoitteessa www.eva.fi/arvopankki.

TYÖN MERKITYKSET MUUTTUIVAT VUOSIKYMMENESSÄ VAIN VÄHÄN

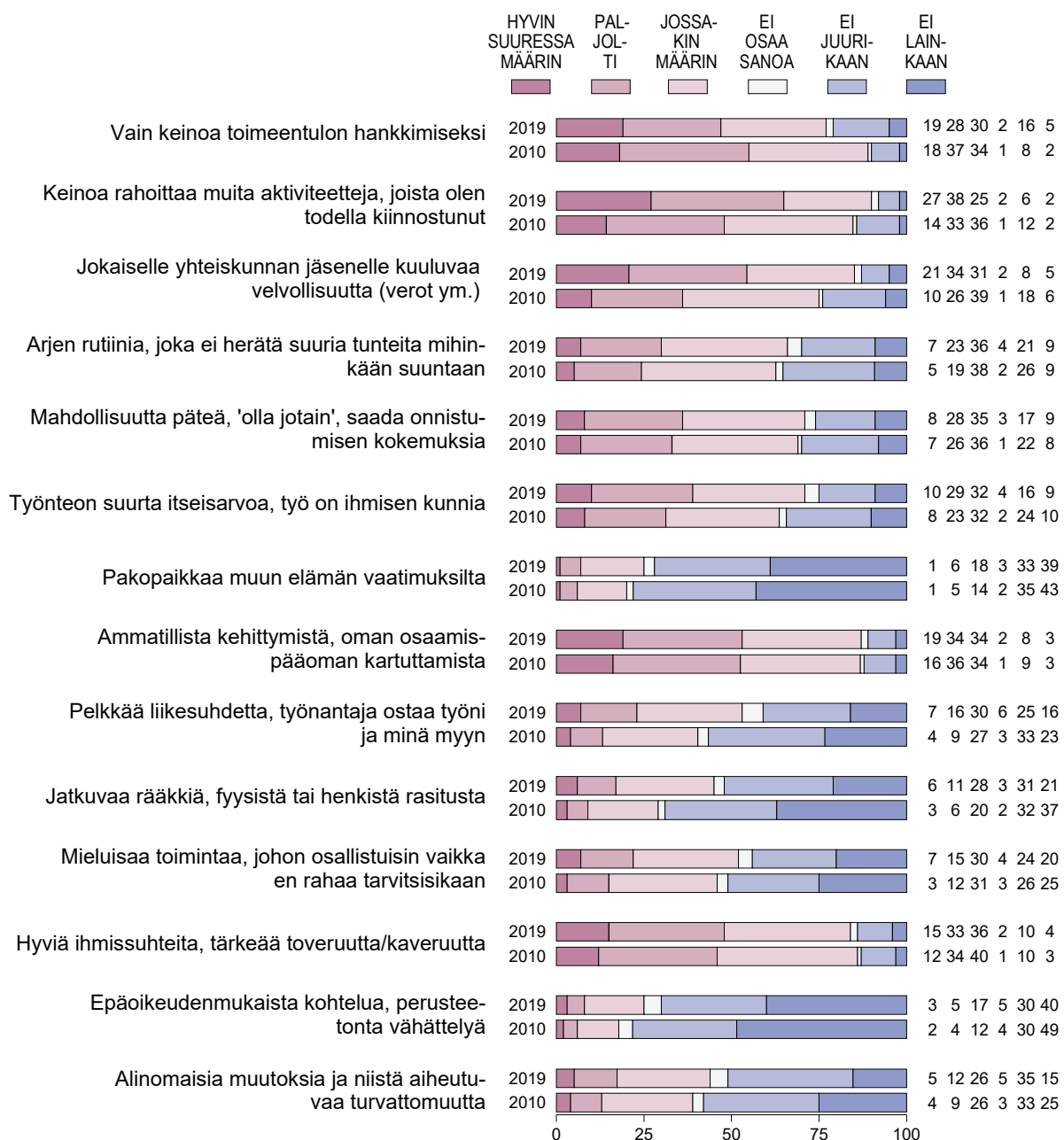
Koska pääosin sama kysymyssarja esitettiin yhdeksän vuotta sitten EVAn vuoden 2010 Arvo- ja asennetutkimuksessa, saatiin tietoa myös siitä, onko suomalaisten suhtautuminen työhön muuttunut viime vuosina (ks. kuvio alla).

Kokonaisuutena suurin ero aiempaan on, että ansiotyön merkitys on suomalaisille nyt lähes kaikkien mitta-
tarien kohdalla hieman suurempaa kuin vuonna 2010.

Lisäksi tulokset kertovat hienoisesta liikahduksesta kohti synkempiä työelämänäkemyksiä. Avoimesti myön-
teisten merkitysten kohdalla kasvu jää suhteessa muita
merkityksiä vaisummaksi.

Muutokset jäävät lopulta kuitenkin melko vähäisiksi. Työelämää koskevat asenteet ovat siten varsin vakaita ja hitaasti muuttuvia.

KUVIO 9. Mitä ansiotyö merkitsee itselle henkilökohtaisesti, arviot vuosina 2010 ja 2019 (tutkimuksille yhteiset arviointikohteet, %)

EVA Analyysin *Rahan takia* kirjoittaja

EVA:n tutkimuspäällikkö
ILKKA HAAVISTO

ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyytit löytyvät EVA:n kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) • ISSN 2342-0782 (PDF)